

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο κλάδος της αγροτικής οικονομίας είναι από τους βασικότερους κλάδους κάθε οικονομίας. Εκτός από την υψηλή προστιθέμενη αξία που προκύπτει από την παραγωγή, μεταποίηση, τυποποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, ο κλάδος καθίσταται σημαντικός και λόγω του ότι είναι η μόνη πηγή ειδών διατροφής. Παράλληλα, ο κλάδος της αγροτικής οικονομίας έχει άμεση συμμετοχή στη διαφύλαξη των παραδόσεων, των ηθών και εθίμων κάθε χώρας. Τέλος, η παραγωγική διαδικασία των αγροτικών προϊόντων είναι εκτεθειμένη άμεσα στις αστάθειες του κλίματος, σε ασθένειες κ.ά.

Όλα τα παραπάνω καθιστούν την εξειδικευμένη μελέτη του οικονομικοκοινωνιολογικού περιβάλλοντος που διεξάγεται η παραγωγική διαδικασία και την εξειδίκευση των οικονομικών νόμων και αρχών. Το γνωστικό αντικείμενο Αγροτική Οικονομία, καλύπτει ακριβώς αυτή την ανάγκη. Διδάσκει τη συμπεριφορά των οικονομικών νόμων, κανόνων και αρχών και πως αυτές επιδρούν πάνω στις αποφάσεις των παραγωγών, των καταναλωτών και γενικότερα του συνόλου του Οικονομικού Κυκλώματος.

Το βιβλίο αυτό εκδίδεται για να καλύψει τις βασικές ανάγκες των φοιτητών γεωπονικών σχολών, ως εισαγωγικού μαθήματος του γενικού προγράμματος σπουδών. Επίσης, μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμο στον οποιοδήποτε επιθυμεί να μελετήσει τον κλάδο της αγροτικής οικονομίας και θέλει να αποκτήσει βασικές οικονομικές γνώσεις. Δηλαδή, σε επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων που ασχολούνται με την αγροτική οικονομία, αλλά και σε παραγωγούς που αναζητούν τρόπους προκειμένου να λαμβάνουν βέλτιστες αποφάσεις.

Η ύλη του βιβλίου διαίρεται σε οκτώ ενότητες, οι οποίες καλύπτουν το σύνολο των οικονομικών νόμων, τις ιδιαιτερότητες αυτών και τελικά πως επιδρούν πάνω στο Οικονομικό Κύκλωμα της αγροτικής παραγωγής.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το βιβλίο «Εισαγωγή στην Αγροτική Οικονομία» είναι αποτέλεσμα μακρόχρονης προσπάθειας κυρίως μέσα από τις αίθουσες διδασκαλίας με σκοπό να προσαρμοστεί έτσι η διδακτέα ύλη προκειμένου οι φοιτήτριες/ες να προσέρχονται και να παραμένουν ... αλλά και να μπορούν να κατανοήσουν στο μέγιστο το γνωστικό αντικείμενο προκειμένου να πετύχουμε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Πιστεύω ότι το παραπάνω έχει επιτευχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό και έτσι ευχαριστώ τις/τους εκατοντάδες φοιτήτριες/ες που μέσα από τις ερωτήσεις, απορίες, αποτυχίες και επιτυχίες τους, μου έδιναν πάντα το μήνυμα, πώς από κοινού να πετύχουμε το στόχο μας. Ευχαριστώ θερμά τον συνάδελφο Καθηγητή Παπαγεωργίου Θανάση για τη συνεργασία, για τους προβληματισμούς πάνω στα Προγράμματα Σπουδών και στα περιγράμματα των μαθημάτων μας. Ευχαριστώ θερμά τον συνάδελφο Αγγελόπουλο Σταμάτη Καθηγητή του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος για την επιμέλεια του βιβλίου. Ευχαριστίες οφείλω στον φίλο και συνεργάτη μου Μπλέντη Νταλίπαϊ για τον σχεδιασμό των διαγραμμάτων και για τις παρατηρήσεις του. Επίσης, ευχαριστώ την κα Δάφνη Ψαρρά και Μαρία Καραμολέγκου από τον εκδοτικό οίκο Δισίγμα για την άριστη συνεργασία, καθώς και τον κο Άγγελο Στορδόπουλο για την ευχάριστη και αποτελεσματική του επιμονή. Τέλος, ευχαριστώ την σύντροφό μου Κλαούντια, τον γιο μου Παναγιώτη, τον Κριστιάν και τον Τζιοβάνη για την ενθάρρυνση και την υπομονή τους.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

1. 1. Βασικές οικονομικές έννοιες

Η κοινωνία είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Σαν τέτοιος διέπεται από συγκεκριμένες αρχές και νόμους. Ένα σημαντικό μέρος της κοινωνίας είναι η οικονομία (οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ όλων των συναλλασσομένων - πολιτών, νοικοκυριών, κράτους, επιχειρήσεων, φορέων κλπ). Η οικονομία λόγω της σπουδαιότητας της (διαχείριση περιορισμένων πόρων) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην λειτουργία της κοινωνίας, στη ρύθμιση της, αλλά και στην εξέλιξη αυτής. Κάθε ζωντανός οργανισμός εξελίσσεται. Άρα εξελίσσεται και η ίδια η κοινωνία. Στην εξέλιξη αυτή σημαντικό ρόλο έχουν οι δυνάμεις που λειτουργούν μέσα στην κοινωνία, η διαφορετικότητα ως προς την νομή της εξουσίας, του πλούτου, των δυνατοτήτων, η τεχνολογία και οι δυνατότητες πρόσβασης σε αυτή. Η ταυτόχρονη λειτουργία όλων των δεσμών και των σχέσεων (κοινωνικές, τεχνολογικές, πολιτικές, οικονομικές, συναισθηματικές κλπ) μέσα σε μια κοινωνία, δεν μας επιτρέπουν ξεκάθαρα να προσδιορίσουμε τις οικονομικές σχέσεις. Πολλές φορές βέβαια αυτές - οι οικονομικές σχέσεις και η επιρροή τους σε άλλες πτυχές της κοινωνίας - αποκρύβονται εσκεμμένα. Λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα της οικονομίας - η οποία διαχειρίζεται τους περιορισμένους διαθέσιμους πόρους, προκειμένου να δημιουργήσει ένα οικονομικό αγαθό, αλλά και ταυτόχρονα η επιθυμία για μεγιστοποίηση του κέρδους, αύξηση πολιτικής επιρροής και ελέγχου - μπορούμε να εντοπίσουμε την παρουσία της οικονομίας σε πολλές πτυχές της κοινωνίας. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι " Η Οικονομία είναι γύρω μας". Άμεση είναι η σχέση της οικονομίας με τα κοινωνικά προβλήματα μιας σύγχρονης κοινωνίας. Προβλήματα όπως: αστυφιλία, ανεργία, κατάθλιψη, ναρκωτικά, βία κλπ, έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τις οικονομικές σχέσεις, με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας, με τον οικονομικό προσανατολισμό της κλπ. Το ίδιο ισχύει με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και προβλήματα χωροταξίας. Οι πολιτικές συγκυρίες (συρράξεις, πόλεμοι) σχετίζονται άμεσα με την οικονομία και κυρίως με την πρόσβαση σε ενεργειακές ή πλουτοπαραγωγικές πηγές. Άμεση σχέση με αυτό έχει το μεταναστευτικό, το οποίο έχει αναδειχθεί σαν ένα βασικό πρόβλημα της χώρας μας αλλά και της Ευρώπης. Άμεση σχέση με

την Οικονομία έχει η εκπαιδευτική πολιτική, η κοινωνική πολιτική και η πολιτική πρόνοιας κλπ. Αναδεικνύοντας όλες αυτές τις σχέσεις εύκολα εμφανίζεται η άμεση σχέση με τους περιορισμένους παραγωγικούς πόρους (αναλυτικά στο Κεφάλαιο ...), αλλά και με την εφαρμογή και υλοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών.

Το αντικείμενο της Οικονομικής Επιστήμης είναι η μελέτη της οργάνωσης της οικονομικής ζωής της κοινωνίας. Δηλαδή η μελέτη των θεσμών και μηχανισμών μιας κοινωνίας, στην οποία γίνεται παραγωγή, ανταλλαγή και κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών.

Σκοπός της Οικονομικής Επιστήμης είναι η ανάπτυξη της γνώσης και η δημιουργία εργαλείων οικονομικής ανάλυσης, όπου με αυτά θα είναι σε θέση ο οικονομολόγος να ερμηνεύσει και κατανοήσει τα τρέχοντα οικονομικά προβλήματα, να εξετάσει και προβλέψει τις συνέπειες από την εφαρμογή μιας προτεινόμενης οικονομικής πολιτικής, αλλά και να μπορεί να προτείνει λύσεις με γνώμονα το όφελος του συνόλου της κοινωνίας.

Το αντικείμενο της Αγροτικής Οικονομίας είναι η μελέτη των σχέσεων και προβλημάτων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

1. 2. Κλάδοι Οικονομικής Επιστήμης

Η ανάγκη για ερμηνεία των κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων, δημιούργησε την εξειδίκευση της οικονομικής επιστήμης και τη διάκριση της σε διάφορους κλάδους. Οι βασικότεροι από αυτούς είναι οι εξής:

1.2.1 Κύρια οικονομική επιστήμη

Η κύρια οικονομική επιστήμη διακρίνεται ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής της. Άρα διακρίνουμε:

- ➔ Αγροτική Οικονομική
- ➔ Βιομηχανική Οικονομική
- ➔ Τραπεζική Οικονομική
- ➔ Εμπορική Οικονομική
- ➔ Συγκοινωνιακή Οικονομική
- ➔ Νομισματική και πιστωτική Οικονομική
- ➔ Οικονομική της Εκπαίδευσης κ.α.

1.2.1.1 Αγροτική Οικονομική

Η αγροτική οικονομική είναι κλάδος της οικονομικής επιστήμης και χρησιμοποιεί και στηρίζεται σε όλους τους τεχνικούς και βιολογικούς κλάδους που διέπουν την αγροτική παραγωγή. Οι τεχνικοί κλάδοι του αγροτικού τομέα είναι: αγροτική μηχανολογία, αγροτική υδραυλική, αγροτική εδαφολογία, αγροτική τεχνολογία, γεωπληροφορική. Οι βιολογικοί κλάδοι του αγροτικού τομέα είναι: γενετική, φυτοπαθολογία, δεντροκομία, λαχανοκομία, αμπελουργία ζωοκομία κ.α. Η αντίληψη των ιδιαιτεροτήτων και η συμμετοχή τους στην αγροτική παραγωγή των παραπάνω τομέων σε συνδυασμό με τις οικονομικές γνώσεις καθιστούν αναγκαίο και βασικό παράγοντα για την επιτυχή αγροτική παραγωγή.

1.2.2. Βοηθητικές οικονομικές επιστήμες

Τα παραπάνω πεδία της οικονομικής επιστήμης δεν λειτουργούν αυτόνομα και ανεξάρτητα μέσα στην κοινωνία, αλλά αλληλεπιδρούν είτε μεταξύ τους είτε με το σύνολο της κοινωνίας - οικονομίας. Οι κλάδοι της οικονομικής επιστήμης οι οποίοι επιδρούν σε αυτούς όπως παρουσιάστηκαν στην παρ. 1.2.1 είναι οι εξής:

➔ Δημόσια οικονομική

Ασχολείται με τις οικονομικές δραστηριότητες του κράτους. Το κράτος συνάπτει δάνεια, επιβάλλει φόρους, κατασκευάζει δρόμους, κτίζει σχολεία, νοσοκομεία κ.α.

➔ Οικονομική ιστορία

Είναι ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης που ασχολείται με τη μελέτη της ανάπτυξης της οικονομικής σκέψης και της διαμόρφωσης των διαφόρων θεωριών από τη γέννηση της οικονομικής επιστήμης μέχρι σήμερα.

➔ Οικονομική γεωγραφία

Είναι ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης που ασχολείται με την κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων (παραγωγή, συναλλαγές κ.λπ.) του ανθρώπου στην επιφάνεια της Γης. Βασικό μέλημά της είναι τόσο η περιγραφή των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και της αξιολογικής συμβολής τους στην οικονομική ανάπτυξη καθώς και η μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων στο βαθμό ανάπτυξης διαφόρων περιοχών.

➔ Οικονομική στατιστική

Ασχολείται με την εφαρμογή των μεθόδων της γενικής στατιστικής για να αναλύσει διάφορα οικονομικά μεγέθη.

1. ΤΙ θα παραχθεί

Ποιά από τις πολλές ανάγκες και επιθυμίες που έχει ο άνθρωπος, άρα και η κοινωνία σαν σύνολο θα παραχθούν; Πως θα γίνει η επιλογή των αγαθών και των ποσοτήτων, που τελικά θα παραχθούν; Ποιοι είναι οι μηχανισμοί, με τους οποίους αποφασίζεται το σύνολο των προϊόντων που θα παραχθούν, καθώς επίσης και η ποσότητα κάθε προϊόντος.

2. ΠΩΣ θα παραχθεί

Το πως θα παραχθεί αναφέρεται στην επιλογή της τεχνολογίας και στην οργάνωση της παραγωγής. Για την παραγωγή κάθε αγαθού υπάρχουν συνήθως περισσότερες από μια μέθοδοι. Η εξέλιξη της τεχνολογίας δίνει ακόμη περισσότερες δυνατότητες. Στο χώρο της αγροτικής οικονομίας η εξέλιξη της επιστήμης δίνει δυνατότητες που πριν κάποια χρόνια ήταν αδύνατον να χρησιμοποιηθούν. Η διαφορετικές αυτές δυνατότητες βέβαια απαιτούν διαφορετική προσέγγιση της παραγωγικής διαδικασίας, διαφορετικές γνώσεις, διαφορετικούς κινδύνους. Επίσης οι διαφορετικοί μέθοδοι παραγωγής έχουν άμεση σχέση εκτός από το κόστος παραγωγής και με την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος. Επίσης έχουν σχέση με το κατά πόσο επιβαρύνουν το φυσικό περιβάλλον και κατά πόσο συμβάλλουν ή όχι στη αειφόρο ανάπτυξη.

Άρα το πως θα παραχθεί ένα προϊόν είναι ένα βασικό ερώτημα πολύ-παραγωγικό και με πολλούς αποδέκτες. Επίσης το ερώτημα αυτό έχει σχέση με την ηθική, αλλά και με το ρόλο σαν ρυθμιστής-ελεγκτής με σκοπό την διασφάλιση παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, αλλά και της αειφόρου ανάπτυξης.

3. ΓΙΑ ΠΟΙΟΝ θα παραχθεί

Ένα βασικό ερώτημα είναι ποιος θα έχει πρόσβαση, ποιος θα επωφεληθεί από το παραγόμενο προϊόν. Πως θα μοιραστεί αυτό μεταξύ των διαφόρων οικονομικών μονάδων (νοικοκυριά) που αποτελούν το οικονομικό σύστημα. Η διανομή του εισοδήματος (προϊόντος) στα νοικοκυριά έχει μεγάλη σημασία για την κοινωνία, γιατί εδώ προσδιορίζονται οι οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας και τελικά οι ταξικές αντιθέσεις. Μελέτες τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο παρουσιάζουν την έντονη ανισοκατανομή του παραγόμενου πλούτου. Οι μελέτες αυτές παρουσιάζουν την κατανομή στο 80:20, δηλαδή το ογδόντα τοις εκατό του πλούτου το απολαμβάνει το είκοσι τοις εκατό του πληθυσμού ή το ογδόντα τοις εκατό του πληθυσμού απολαμβάνει το είκοσι τοις εκατό του πλούτου.

4. ΠΩΣ αξιολογούνται οι τωρινές ανάγκες σε σχέση με τις μελλοντικές

Κάθε οικονομικό σύστημα, γνωρίζοντας τη στενότητα των παραγωγικών συντελεστών, πρέπει να φροντίζει για την ικανοποίηση όχι μόνο των τωρινών, αλλά και

των μελλοντικών αναγκών των μελών της κοινωνίας. Άρα κάθε κοινωνία πρέπει να καθορίσει το πότε θα χρησιμοποιήσει τους παραγωγικούς της πόρους.

Άλλα ερωτήματα που σχετίζονται άμεσα με την αγροτική οικονομία είναι:

1. **ΠΟΥ** θα παραχθεί
2. **ΠΟΤΕ** θα παραχθεί

1. ΠΟΥ θα παραχθεί

Δεδομένου ότι η αγροτική παραγωγή μπορεί να διεξαχθεί όπου η φύση το προσφέρει, πρέπει να αποφασιστεί που θα παράγεται το κάθε προϊόν. Η απόφαση αυτή έχει σχέση με το ποια περιοχή έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα να παράγει το κάθε αγροτικό προϊόν. Π.χ. σιτηρά μπορούν να καλλιεργηθούν σε όλη τη χώρα - όπου αυτό προσφέρεται. Διαπιστώνουμε όμως ότι έχει περιοριστεί η παραγωγή τους στην πεδιάδα της Θεσσαλίας. Το ίδιο, οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες μπορούν να αναπτυχθούν παντού. Διαπιστώνουμε όμως, ότι σε μεγάλο βαθμό έχουν αναπτυχθεί στη νότια Πελοπόννησο και στην Κρήτη. Η επιλογή, δηλαδή ο περιορισμός της παραγωγής συγκεκριμένων προϊόντων σε συγκεκριμένες περιοχές έχει σχέση με τις αποδόσεις, με το κόστος και με τη ποιότητα.

2. ΠΟΤΕ θα παραχθεί

Το πότε θα παραχθεί ένα αγροτικό προϊόν, σημαίνει το αν προτιμηθεί η ελεγχόμενη παραγωγή (θερμοκήπιο) ή όχι. Επίσης έχει σχέση με το πότε θα διοχετευτεί το προϊόν στην αγορά, δηλαδή το εάν ποσότητες του προϊόντος αποθηκευτούν σε ψυγεία ή αποθήκες. Η απόφαση αυτή έχει σχέση με τις επιθυμίες των καταναλωτών, αλλά και με την προσδοκώμενη τιμή πώλησης (παρουσιάζεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο χ Διαμόρφωση τιμών).

4.2. Καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες γνωρίζουμε ήδη ότι το μέγεθος των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας οικονομίας-κοινωνίας εξαρτάται από:

- ➔ α) τις ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών
- ➔ β) το βαθμό οργάνωσης που διαθέτει
- ➔ γ) την χρησιμοποιούμενη τεχνολογία

Γνωρίζοντας τα παραπάνω και θέτοντας τις εξής παραδοχές:

- ➔ οι παραγωγικοί συντελεστές αξιοποιούνται πλήρως
- ➔ ότι παράγονται μόνο δύο αγαθά (γεωργικά και βιομηχανικά)
- ➔ η τεχνολογία είναι δεδομένη
- ➔ η οικονομία-κοινωνία εξετάζεται σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή
- ➔ οι παραγωγικοί συντελεστές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να παράγουν εναλλακτικά και γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα

Ο ακόλουθος Πίνακας 2 παρουσιάζει τέσσερες διαφορετικές κατανομές των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ γεωργικών (ψωμιού) και βιομηχανικών (όπλων) προϊόντων και επομένως έξι διαφορετικούς συνδυασμούς ποσοτήτων των δύο κατηγοριών προϊόντων που μπορούν να παραχθούν με τις κατανομές αυτές. Στην μια ακραία περίπτωση στην Α

Πίνακας 2 Διαφορετικές κατανομές των παραγωγικών συντελεστών

ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ			
	Α	Β	Γ	Δ
Ποσότητες Ψωμιού	120	100	70	0
Ποσότητες Όπλων	0	50	65	80
Θυσία Ψωμιού για κάθε πρόσθετη μονάδα Όπλων	-	0,4	2	5
Θυσία Όπλων για κάθε πρόσθετη μονάδα Ψωμιού	2,5	0,5	0,2	-

Ο πίνακας επίσης δείχνει και την ποσότητα ψωμιού που θα πρέπει να θυσιαστεί (δηλαδή να μην παραχθεί), προκειμένου να παραχθεί μια μεγαλύτερη ποσότητα όπλων. Τα στοιχεία του πίνακα δείχνουν ότι προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγή όπλων από μηδέν σε 10, η παραγωγή ψωμιού θα πρέπει να μειωθεί κατά 10 επίσης.

Το παράδειγμα των προϊόντων (ψωμί και όπλα) είναι ένα κλασικό παράδειγμα που συναντιέται σε όλα τα εγχειρίδια της οικονομικής επιστήμης και θέλει να δείξει την επιλογή που καλείται να κάνει κάθε κοινωνία-οικονομία μεταξύ προϊόντων ειρήνης (ψωμί) και προϊόντων πολέμου (όπλα).

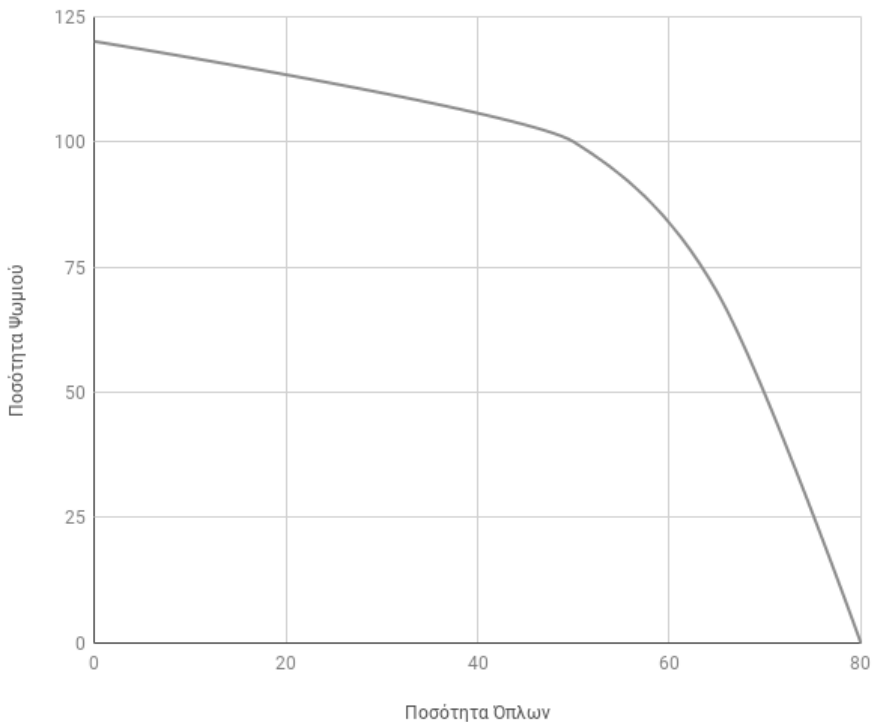
Οι πληροφορίες του Πίνακα 2 μεταφέρονται σε ένα απλό διάγραμμα δύο διαστάσεων, στο οποίο ο οριζόντιος άξονας δείχνει διάφορες ποσότητες των όπλων

και ο κατακόρυφος άξονας διάφορες ποσότητες του ψωμιού. Οι εναλλακτικοί συνδυασμοί ποσοτήτων Α, Β, Γ και Δ, που μπορούν να παραχθούν με τις τέσσερες εναλλακτικές κατανομές των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των δύο κατηγοριών αγαθών, σημειώνονται στο Διάγραμμα 3 με τα αντίστοιχα γράμματα.

Η καμπύλη που συνδέει τα σημεία Α, Β, Γ και Δ, δηλαδή η καμπύλη ΑΒΓΔ, ονομάζεται *καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων*. Κάθε σημείο της, δείχνει τις μεγαλύτερες δυνατές ποσότητες των δύο αγαθών που μπορεί να παράγει η οικονομία σε μια ορισμένη περίοδο. Συνδυασμοί ποσοτήτων που αντιστοιχούν σε σημεία που βρίσκονται δεξιά από την καμπύλη δεν μπορούν να παραχθούν. Συνδυασμοί που βρίσκονται αριστερά της καμπύλης, είναι ένδειξη ότι οι παραγωγικοί συντελεστές δεν απασχολούνται πλήρως ή ότι δε χρησιμοποιούνται αυτοί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων, ενώ μας δείχνει τους εναλλακτικούς συνδυασμούς ποσοτήτων τους οποίους μπορεί να παράγει η οικονομία μιας χώρας, δεν μπορεί να δείξει ποιον από τους συνδυασμούς αυτούς θα πρέπει να επιλέξει η κοινωνία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3 ΚΑΜΠΥΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ

Στις προηγούμενες ενότητες παρουσιάστηκαν οι δύο δυνάμεις της αγοράς (νόμος ζήτησης, νόμος προσφοράς). Από την παρουσίαση προκύπτουν οι διαφορετικές δυνάμεις που καθορίζουν και διαμορφώνουν τους προσδιοριστικούς παράγοντες της ζήτησης και της προσφοράς. Επίσης διαφορετικά κίνητρα έχουν οι άνθρωποι που εκφράζονται μέσω του νόμου της ζήτησης (καταναλωτές) και του νόμου της προσφοράς (παραγωγοί). Ο νόμος της ζήτησης εκφράζει την προσπάθεια των καταναλωτών για μέγιστη χρησιμότητα από ένα αγαθό με όσο το δυνατόν χαμηλότερη τιμή. Ο νόμος της προσφοράς εκφράζει την προσπάθεια των παραγωγών, παράγοντας όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντος και πωλώντας αυτές τις ποσότητες με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη τιμή. Παρόλο τις διαφορετικότητες, οι δύο δυνάμεις, άρα και οι δύο ομάδες (καταναλωτές, παραγωγοί), "συναντώνται" στην αγορά προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Οι πράξεις των καταναλωτών (αγοραστών) και των παραγωγών (πωλητών), κινούν φυσιολογικά την αγορά προς την ισορροπία της προσφοράς και της ζήτησης.

1.1 Προσδιορισμός της τιμής

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες παραγράφους τόσο οι καταναλωτές όσο και οι παραγωγοί είναι διατεθειμένοι να αγοράσουν και να παράγουν συγκεκριμένες ποσότητες για κάθε συγκεκριμένη τιμή. Άρα η τιμή αυτή είναι διαφορετική για τον καταναλωτή και για τον παραγωγό. Ταυτόχρονα οι ποσότητες που επιθυμούν να αγοράσουν οι καταναλωτές, μπορεί να συμπίπτουν ή να μην συμπίπτουν με αυτές που είναι διατεθειμένοι να παράγουν οι παραγωγοί. Αν η τιμή του προϊόντος είναι τέτοια, ώστε η ποσότητα που επιθυμούν να αγοράσουν οι αγοραστές είναι ίση με την ποσότητα που προσφέρουν οι πωλητές, τότε αγοραστές και πωλητές θα μείνουν ικανοποιημένοι, γιατί θα μπορέσουν να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές που επιθυμούν και έτσι δε θα υπάρξει τάση για αλλαγή της τιμής του προϊόντος. Με άλλα λόγια στην περίπτωση αυτή θα υπάρξει ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης ή ισορροπία της αγοράς, δηλαδή δε θα υπάρξει τάση στην αγορά

για αλλαγή της τιμής του προϊόντος. (Κώττη 1998). Η ισορροπία στην αγορά δεν επέρχεται ούτε αυτόματα, ούτε θεωρείται δεδομένη. Αυτή επέρχεται μετά από "διεργασίες" μεταξύ των δυνάμεων της προσφοράς και της ζήτησης.

Δεδομένου των αντίθετων δυνάμεων και διαφορετικών κινήτρων μεταξύ καταναλωτών και παραγωγών, η αγορά δεν μπορεί να ισορροπήσει αυτόματα. Στον παρακάτω πίνακα 1 παρατίθενται σε διαφορετικές στήλες οι ζητούμενες και προσφερόμενες ποσότητες για κάθε τιμή. Από τον πίνακα βλέπουμε ότι, καθώς η τιμή αυξάνεται, η ζητούμενη ποσότητα μειώνεται, ενώ η προσφερόμενη ποσότητα αυξάνεται, δηλαδή οι μεταβολές της ζήτησης και προσφοράς είναι αντίθετες.

Παρουσιάζεται ξεκάθαρα στον πίνακα 1 αυτό που ήδη γνωρίζουμε, ότι δηλαδή για κάθε τιμή υπάρχουν διαφορετικές ποσότητες που ζητάνε οι καταναλωτές και διαφορετικές που παράγουν οι παραγωγοί. Η διαφορετικότητα αυτή, λόγω των διαφορετικών κινήτρων, οδηγεί-δημιουργεί διαφορετικές καταστάσεις στην αγορά, αυτές είναι: έλλειμμα, πλεόνασμα, ισορροπία. Το έλλειμμα δεν ικανοποιεί τους καταναλωτές, το πλεόνασμα δεν ικανοποιεί τους παραγωγούς, άρα όφελος του συνόλου είναι όταν η αγορά έχει ισορροπία και οι δύο πλευρές είναι ικανοποιημένες. Η ποσότητα και η τιμή ισορροπίας όμως δεν διαμορφώνονται αυτόματα.

Αναλύοντας τα δεδομένα του πίνακα 1 υποθέτουμε ότι η τιμή είναι 10,00 ευρώ για κάθε μονάδα προϊόντος. Σε αυτή - τη σχετικά χαμηλή τιμή - οι καταναλωτές ζητούν να αγοράσουν 80 μονάδες του προϊόντος. Αυτό είναι το αποτέλεσμα των επιθυμιών των καταναλωτών - διαμορφωμένες κυρίως βάση της τιμής - αλλά και των άλλων προσδιοριστικών παραγόντων της ζήτησης. Από την άλλη πλευρά της προσφοράς, στη ίδια τιμή των 10,00 ευρώ οι παραγωγοί διαμορφώνουν τις αποφάσεις τους, παράγουν και προσφέρουν 15 μονάδες του προϊόντος. Είναι φανερό ότι με βάση τις επιθυμίες των καταναλωτών και τις αποφάσεις των παραγωγών για την τιμή 10,00 ευρώ, η ζήτηση δεν μπορεί να ικανοποιηθεί. Δηλαδή κάποιιοι καταναλωτές δε θα βρουν το αγαθό στην αγορά. Υπάρχει έλλειμμα 70 μονάδες, όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα 1. Ένα μέρος των καταναλωτών που δεν ικανοποίησαν της ανάγκη τους, αγοράζοντας το προϊόν και έχοντας έντονη επιθυμία για το αγαθό, αλλά και το απαραίτητο εισόδημα, θα είναι πρόθυμοι να πληρώσουν μεγαλύτερη τιμή προκειμένου να το αποκτήσουν. Ταυτόχρονα οι παραγωγοί βλέπουν ότι υπάρχουν διατεθειμένοι περισσότεροι πελάτες για το προϊόν. Έτσι αποφασίζουν να αυξήσουν την παραγωγή, αλλά να ζητήσουν μεγαλύτερη τιμή για κάθε μονάδα προϊόντος. Έτσι και από τις δύο πλευρές υπάρχει τάση-επιθυμία αύξησης της τιμής.

Πίνακας 1 Προσδιορισμός της τιμής

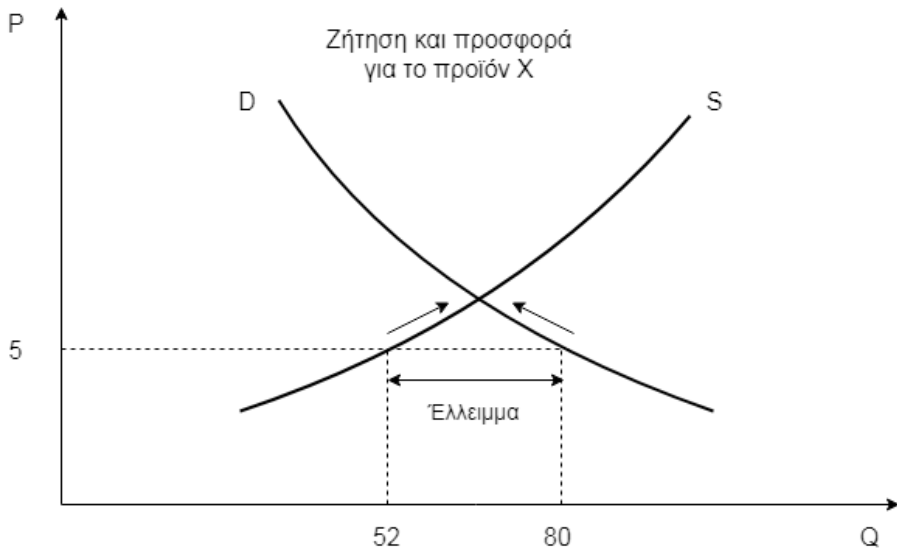
ΤΙΜΗ	ΖΗΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ	ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ
10	80	10	70	-	πτωτική
20	70	20	50	-	πτωτική

ΤΙΜΗ	ΖΗΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ	ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ
30	65	25	40	-	πτωτική
40	60	30	30	-	πτωτική
50	52	40	12	-	πτωτική
60	47	47	0	0	καμία
70	35	50	-	15	αυξητική
80	30	55	-	25	αυξητική
90	25	60	-	35	αυξητική
100	20	65	-	45	αυξητική

Μετά από τις παραπάνω διεργασίες-επιθυμίες-αποφάσεις η τιμή αυξάνεται στα 20,00 ευρώ για κάθε μονάδα προϊόντος. Στην περίπτωση αυτή η ζητούμενη ποσότητα μειώνεται, λόγω της αντίστροφης σχέσης τιμής - ζητούμενης ποσότητας. Ταυτόχρονα όμως η προσφερόμενη ποσότητα αυξάνεται, λόγω της ανάλογης σχέσης τιμής-προσφερόμενης ποσότητας. Οι παραγωγοί, τώρα που η τιμή είναι μεγαλύτερη, προσδοκούν αύξηση των εσόδων, άρα και των κερδών και παράγουν μεγαλύτερες ποσότητες. Στην τιμή 20,00 η ζητούμενη ποσότητα είναι 70 μονάδες και η προσφερόμενη 20 μονάδες. Η αγορά συνεχίζει να παρουσιάζει έλλειμμα, το οποίο όμως έχει μειωθεί σε 50 μονάδες. Για τους ίδιους λόγους με την τιμή των 10,00 ευρώ, αυτή (η τιμή) θα τείνει να αυξηθεί περισσότερο. Συνεχίζοντας, δεχόμενη τις ίδιες πιέσεις η αγορά - λόγω του ελλείμματος - θα φτάσει στην τιμή των 60,00 ευρώ. Σε αυτό το επίπεδο τιμής, παρατηρούμε ότι η ζητούμενη και η προσφερόμενη ποσότητα είναι οι ίδιες, με αποτέλεσμα το έλλειμμα να είναι μηδέν. Αυτό το επίπεδο, αυτό το σημείο, ονομάζεται σημείο ισορροπίας και δεν υπάρχει λόγος μεταβολής της τιμής προς τα επάνω, δεδομένου ότι τόσο οι καταναλωτές, όσο και οι παραγωγοί δείχνουν ότι είναι ικανοποιημένοι με το επίπεδο της τιμής και με τις ποσότητες του προϊόντος.

Στην αντίθετη περίπτωση, όταν η τιμή είναι υψηλή και έχει διαμορφωθεί στα 100,00 ευρώ - όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 1 - διαπιστώνουμε ότι οι καταναλωτές εκφράζουν πολύ χαμηλή επιθυμία για αυτό το προϊόν και ζητάνε 20 μονάδες. Στην ίδια αυτή υψηλή τιμή οι παραγωγοί - θεωρώντας ότι θα εισπράξουν περισσότερα, άρα θα κερδίσουν και περισσότερα, αποφασίζουν να παράγουν και προσφέρουν 65 του προϊόντος. Είναι φανερό ότι με βάση τις επιθυμίες των καταναλωτών και τις αποφάσεις των παραγωγών για την τιμή 100,00 ευρώ, η ζήτηση είναι πολύ μικρότερη από τις προσφερόμενες ποσότητες. Αυτή τη φορά οι παραγωγοί έχουν παράγει ποσότητες για τις οποίες οι καταναλωτές δεν εκφράζουν - λόγω υψηλής τιμής - την επιθυμία τους να αγοράσουν. Παρατηρώντας τον πίνακα, διαπιστώνουμε αυτό το πλεόνασμα στις 45 μονάδες, το οποίο αποτυπώνεται στο διάγραμμα 2.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

